

«ΑΡΓΩ»: «Καληνύχτα, μπτέρα» με πολλές ελλείψεις

Δύο γυναίκες μόνες ψάχνουν... σκηνοθεσία

Πάντα πίστευα ότι η σκηνοθεσία στο θέατρο είναι πολύ πιο δύσκολη υπόθεση από τη σκηνοθεσία στον κινηματογράφο. Ο κινηματογράφος έχει κάτι που λέγεται μοντάζ και σε αυτό πολλοί σκηνοθέτες έχουν στηριχτεί, ορισμένοι μάλιστα οφείλουν σε αυτό καριέρες ολόκληρες και φήμη που η προστασία του μοντάζ από τον έμπειρο και ικανό μοντέρ τούς εξασφάλισε (περίπτωση Σκορσέζε).

ΚΡΙΤΙΚΗ

Στο θέατρο, όμως, ο σκηνοθέτης είναι ολομόναχος. Είναι όμοια η περίπτωση του με των ηθοποιών. Εντελώς απροστάτευτος, βγαίνει να ζωντανέψει στη σκηνή ένα κείμενο, να δώσει θεατρική και ερμηνευτική διάσταση στον τυπωμένο - έστω και για να γίνει θέατρο - λόγο του συγγραφέα, να δώσει τη δική του κατεύθυνση στη θεατρική ερμηνεία, η οποία θα φέρει την υπογραφή του και θα είναι διαφορετική από την επόμενη που θα γίνει στο ίδιο έργο όταν ξανανεβαστεί.

Ακόμα κι όταν ο σκηνοθέτης του επόμενου ανεβάσματος θα έχει υιοθετήσει τη σκηνοθετική γραμμή του προκατόχου του.

Ηθοποιός

Για τον ηθοποιό δεν το συζητάμε. Είναι ακόμα πιο απροστάτευτος, διότι έχει να φέρει το βάρος του ανεβάσματος ζωντανά και αλίμονο στον ηθοποιό που έχει πέσει σε περίπτωση σκηνοθέτη ο οποίος θεατρικά τον «εκθέτει». Πρέπει να μείνει, να υποστεί και να υπερασπιστεί αυτό που τον πάει ανάποδα. Κι ο λογαριασμός των επιπτώσεων θα του έρθει μετά.

Τα παραπάνω με απασχόλησαν πολύ στην παράσταση του έργου της Μάρσα Νόρμαν «Καληνύχτα, μπτέρα», που είδα στο θέατρο «Αργώ». Ενα - ακόμα - καινούργιο θέατρο σε μια Αθήνα που πάζει από καινούργια θέατρα που όλο ξεπετιούνται και σίγουρα δεν τα έχει ανάγκη τόσο πολλά.

Ερχεται μετά και το ευρωβαρόμετρο, μας βάζει στο θέατρο σχεδόν τελευταίους στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μας μπερδεύει απόλυτα.

Ωστόσο, το εν λόγω θέατρο είναι ωραίο, ακολουθεί την παραδοσιακή γραμμή του «ιταλικού κουτιού», όπως κι άλλα νεοανεγερθένια (του Κιμούλη, της Κατερίνας Βασιλάκου κ.λπ.), κάτι που με ευχαριστεί απολύτως, διότι ποτέ δεν πείστηκα για τις πραγματικές καλλιτεχνικές ανάγκες του χειμερινού ημικύκλιου.

Πάμε, λοιπόν, στην παράσταση του «Καληνύχτα, μπτέρα», ενός έργου μετρίου, που ακολουθεί μια πολύ ξεπερασμένη αντίληψη περί ρεαλισμού και «φέτας ζωής», λες κι ο θεατής είναι ένας κουτσομπόλης που τρύπωσε σε ένα σπίτι για

Δέσποινα Μπεμπεδέλη και Αιμιλία Υψηλάντη στο «Καληνύχτα, μπτέρα».

να παρακολουθήσει τη διένεξη μιας μάνας με την κόρη της, όπως θα συνέβαινε σε ένα οποιοδήποτε σπίτι, όπου η διένεξη έχει να κάνει με καθημερινές ασπμαντότητες.

Βέβαια, η αρχική αφορμή του έργου, όπου η κόρη ενημερώνει τη μάνα ότι απόψε σκοπεύει να αυτοκτονήσει, δεν είναι κάτι που συμβαίνει καθημερινά στα σπίτια και αυτό είναι και το μόνο σημείο που το διαφοροποιεί από την καθημερινότητα.

Όμως οποιαδήποτε διαφοροποίηση δεν σημαίνει αυτομάτως και ποίηση. Κι από το έργο της Μάρσα Νόρμαν λείπει πάνω από όλα η ποίηση, έστω και αν πρόκειται για ρεαλισμό. Η ποίηση έχει να κάνει με την ανάπλαση της πραγματικότητας.

Ενοχλεί η απόλυτη καθήλωση του έργου στα πλαίσια της περίπτωσης, η απουσία καθολικότητας, οικουμενικότητας. Το έργο δεν

απογειώνεται, οι χαρακτήρες μένουν εκεί πάνω στη σκηνή, δεν εξελίσσονται, παρά η καθेमία τσακώνεται με την άλλη.

Είναι, όμως, απόλυτα έτσι το έργο; Το διάβασα μετά στο σπίτι - ευτυχώς πολλά προγράμματα αθηναϊκών θεάτρων, κι αυτό τμήμα της θεατρικής δραστηριότητας μου ολόκληρο το κείμενο.

Και στο κείμενο, έστω κι αν η μετάφραση που υπογράφουν η Αιμιλία Υψηλάντη, η μία από τις δύο ερμηνεύτριες του έργου, και ο Χρήστος Δήμας, ο σκηνοθέτης της παράστασης, είναι επίπεδη, εντούτοις βρήκα στους διαλόγους στοιχεία από τα οποία ορμώμενος ο σκηνοθέτης θα μπορούσε να είχε κάνει καλύτερη διδασκαλία και να είχε αναδείξει το έργο μέσα από χρώματα στις ερμηνείες των δύο γυναικών.

Δεν έγινε, όμως, κάτι τέτοιο. Αντίθετα, οι δυο ηθοποιοί έπαιξαν σχεδόν «μόνες τους», όπως ήξερε η καθेमία. Και φυσικά κερδισμένη βγήκε η Δέσποινα Μπεμπεδέλη, για λόγους που δεν χρειάζονται ανάλυση.

Το σφάλμα της σκηνοθεσίας αρ-

χίζει, κατά τη γνώμη τη δική μου, από το ότι ο σκηνοθέτης δεν ξεκινά τη σκηνοθεσία του με βάση το ότι έχει την Αιμιλία Υψηλάντη, με το να μελετήσει τα σημεία της, να βρει τα όποια προσόντα της κι από κει να αρχίσει να δουλεύει τη σκηνοθεσία του.

Τα προσόντα της Αιμιλίας Υψηλάντη είναι το παράσημά της, η μελαγχολική έκφραση του προσώπου της, οι χαμηλοί της τόνοι, που βγάζουν μια ευαισθησία όταν τους ακολουθήσει.

Μόνο αφού δουλέψει πολύ την Υψηλάντη στα παραπάνω σημεία της, θα επιχειρήσει να εντάξει την Μπεμπεδέλη στη γραμμή. Κι η Μπεμπεδέλη, φυσικά, θα το καθαρίσει. Ενταγμένη, όμως, κι αυτή στη διδασκαλία. Στην ατμόσφαιρα. Για να επιτευχθεί, όμως, ατμόσφαιρα και εφόσον το έργο είναι ρεαλιστικό, χρειάζονται εξαντλητικές πρόβες ανάμεσα στις δυο γυναίκες, να λειτουργήσουν ως μάνα και κόρη, με σκηνές αυτοσχεδιασμού που συμβαίνουν πριν αρχίσει το έργο.

Πρόβες

Με όλα αυτά τα οποία έχουν προηγηθεί πριν τις προϋπαντήσεις ο θεατής. Η σχέση της μίας με τον άντρα της, της άλλης με τον πατέρα της, των δύο μαζί στα όσα λένε γι' αυτόν ή για τον αδελφό τους και για τους, σε μια σειρά από πράγματα που δεν μου επιτρέπει ο περιορισμένος χώρος να απαριθμήσω.

Αντ' αυτού, η καθेमία έμαθε το κείμενό της και βγήκε και το έπαιξε. Με ολοφάνερη την απουσία της σκηνοθεσίας.

Η Υψηλάντη επιχειρήσει να παίξει «θέατρο» και έπαιξε παλιό, προδομένο από εγγενείς αδυναμίες

της, οι οποίες κάτω από διαφορετικό σκηνοθετικό καθεστώς θα μπορούσαν να καλυφθούν, και η Μπεμπεδέλη δεν δίστασε να καταφύγει και στις κο-

ρόνες και στις κραυγαλεότητες, να «μπερδέψει» ακόμα και το μελό με την τραγωδία και να διασωθεί μόνο επειδή λειτούργησε ως πρόνομο αυτή τη φορά το μειονέκτημα μιας έλλειψης πλεκτριισμού που τη χαρακτηρίζει, ενώ ποτέ δεν της λείπει η δραματική ποιότητα, από την οποία, άλλωστε, αντλεί και το κύρος της.

Κι έτσι το έργο φάνηκε ακόμα πιο βαρετό και αδιάφορο από όσο πραγματικά είναι.

Οι δυο ηθοποιοί έπαιξαν σχεδόν «μόνες τους», όπως ήξερε η καθेमία. Και φυσικά κερδισμένη βγήκε η Δέσποινα Μπεμπεδέλη

ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Συγγραφέας: Μάρσα Νόρμαν
Μετάφραση: Χρήστος Δήμας, Αιμιλία Υψηλάντη
Σκηνοθεσία: Χρήστος Δήμας
Παίζουν: Δέσποινα Μπεμπεδέλη, Αιμιλία Υψηλάντη

Από τον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΙΜΟΓΙΑΝΝΑΚΗ pantimo@otenet.gr.